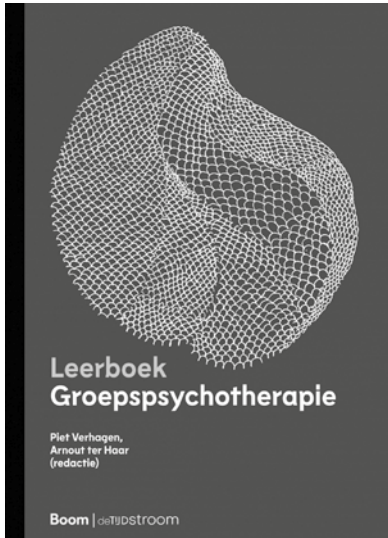

Een vitaliserend nieuw leerboek

Leerboek Groepspsychotherapie

Piet Verhagen & Arnout ter Haar (red.), 2022
Amsterdam: Boom | deTijdstroom

Door **Arthur Hegger**

In the treatment of the individual, neurosis is displayed as a problem of the individual. In the treatment of a group it must be displayed as a problem of the group.
Bion, W.R. (1961, p. 11).

Er is een nieuw leerboek groepspsychotherapie. Het is verschenen onder redactie van Piet Verhagen en Arnout ter Haar. Het werd tijd, verzochten de redacteurs in hun openingszin. Het laatste leerboek groepstherapie werd in 2005 door Tom Berk uitgebracht. Het leerboek is ingedeeld in vier delen die bestaan uit meerdere hoofdstukken. Op de meeste hoofdstukken volgt een kort vignet waarin een hoofdpersoon uit de geschiedenis van de groepstherapie of een aandacht-

punt geschetst wordt. Waar de hoofdstukken verdiepen, houden vignetten het boek fris. Het tweede deel vormt het meest vernieuwende deel van het boek en brengt de Nederlandse groepstherapie bij de praktijk zoals die zich breeduit ontvouwt. Dit deel beschrijft het dubbele referentiekader. De redacteurs zeggen erover: 'Veel nadrukkelijker dan in 2005 het geval was, is het werken met twee referentiekaders, zoals in het huidige leerboek naar voren gebracht, op de voorgrond getreden. Met twee referentiekaders wordt bedoeld dat bijvoorbeeld schematherapie in een groep vergt dat de groepstherapeut niet alleen schematherapie, maar ook groepsdynamica beoefent' (p. 10).

Deze ontwikkeling komt niet uit de lucht vallen. In dit tijdschrift kondigde deze tenslotte zich al aan in twee eerdere boekbesprekingen (Claassen, 2016; Koks, 2017). Daarin komen twee *evidence based* individuele behandelmethoden aan de orde, SFT (Farrell, Reiss & Shaw, 2015) en MBT (Karterud, 2015), die worden toegepast in groepstherapie. Waarom is die uitwerking voor groepstherapie nodig, vraagt Claassen zich af (2016): 'Ik denk dat het te maken heeft met de weerbarstige praktijk van de behandeling van cliënten met persoonlijkheidsstoornissen in een groep; de technieken zijn nog wel te trainen, maar de groepsdynamiek is een vak apart voor therapeuten die tot dan toe alleen individueel hebben gewerkt.' Koks (2017) ziet dat ook: 'Zorgelijk vind ik dat groepstherapie vaak gegeven wordt door behandelaren die nauwelijks geschoold zijn in het hanteren van de dynamiek van een groep.'

*Mijn advies aan
behandelaren die
'ook' groepen doen,
is te beginnen met
het specifieke hoofdstuk
over een al bekend
referentiekader*

Het nieuwe leerboek pakt die handschoen op. De redacteurs willen het theoretische kader en de praktijk van de groepspsychotherapie zoals die zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld, bijbrengen aan behande-

laren die op grond van hun referentiekader 'ook' met groepen aan het werk moeten.

Zodra deze behandelaren dat doen, zo is de stelling van het leerboek, hebben ze te maken met een dubbel referentiekader en dat vraagt om de nodige kennis.

Ik begin deze bespreking daarom met deel 2, waarin het expliciet over het dubbele referentiekader gaat. Dat deel bestaat uit zes hoofdstukken waarin groepspsychotherapie gecombineerd wordt met een specifiek referentiekader: mentaliseren bevorderende therapie (MBT), cognitieve gedragstherapie (CGT), schemagerichte therapie (SFT), dialectische gedragstherapie (DGT), groepsanalyse en GIT-PD. 'De big five' noemen de auteurs het. (Het zesde referentiekader, de groepsanalyse, tellen de redacteurs niet mee. Ik kom in deze bespreking later terug op het hoofdstuk over de groepsanalyse.) Mijn advies aan behandelaren die 'ook' groepen doen is te beginnen met het hoofdstuk dat geschreven is vanuit het specifieke referentiekader dat al bekend is. De nestgeur van de eigen groep is per slot van rekening vertrouwd. Het prikkelt hoe in die hoofdstukken de verbinding met de groepspsychotherapie wordt gelegd. Dat maakt nieuwsgierig naar de andere delen van het boek.

De dubbele referentiekaders

Alle hoofdstukken in deel 2 beginnen met een introductie van het specifieke referentiekader. In de hoofdstukken wordt de kennis van de groepspsychotherapie op verschillende manieren verbonden met de specifieke referentiekaders. Sommigen doen dat heel expliciet, bij anderen is dat meer op de achtergrond.

In het hoofdstuk over GIT-PD-groep (Soleman-Bulk) staat expliciet dat de verbale groepen geleid worden door therapeuten die opgeleid zijn in de groepsdynamica en de GIT-PD training hebben gevolgd (p. 200). Het belang van groepscohesie en groepsregels wordt onderstreept. Er is zeker in de eerste weken veel aandacht voor wat in de groep gebeurt op groepsdynamisch niveau (p. 202). De therapeuten hebben een belangrijke rol in het handhaven van de *window of tolerance*. MBT in een groep sluit aan bij de universeel werkzame factoren in groepstherapie van Yalom (p. 125). De auteurs (Krijnen & Tinga) voegen aan de universeel werkzame factoren een belangrijk begrip uit de MBT toe: epistemologisch vertrouwen. Het is een voorbeeld van wederkerige bevruchting door ruimte te geven aan de dubbele referentiekaders. In MBT wordt geen individuele therapie in de groep gegeven, maar worden ook geen groepsduidingen gedaan. Op deze manier wordt gestreefd naar voldoende herkenning en daardoor cohesie. Er wordt gebruikgemaakt van technieken als *siding* en *triangulatie* (een dyade tussen twee personen kan worden doorbroken door opmerkingen van een ander groepslid). Waar een groep is, is dynamiek, stellen Aalders en Loeb in hun hoofdstuk over schemagerichte groepstherapie (p. 158). Om groepsschematherapie te kunnen uitvoeren is het volgens hen noodzakelijk dat de groepstherapeuten voldoende kennis van en ervaring in de groepstherapeutische principes hebben (p. 163). Hoe deze dynamiek gehanteerd wordt, is afhankelijk van de vorm van groepsschematherapie. De dynamiek kan gebruikt worden als oefenmateriaal, waarbij patiënten in staat worden gesteld nieuwe ervaringen op te doen en te

experimenteren. Wordt daarbij gedacht aan Farrell, Reiss & Shaw (2015), vroeg ik me al lezend af? Anderzijds kan de groep als uitgangspunt voor een interventie dienen. In het eerste geval staat de groepsdynamiek ten dienste van de schematherapie. In het tweede geval zijn de beide methodieken gelijkwaardig aan elkaar en zijn beide methodieken geïntegreerd (p. 158). Die integratie kan in de toekomst de nodige verdieping brengen. Zo kan ik me voorstellen dat er een verbinding wordt gelegd tussen de basisovertuigingsgroepen van Bion (p. 21) en schema's. Patiënten met het schema onderwerping zullen geneigd zijn een afhankelijke basisovertuigingsgroep te creëren. Het lijkt me namelijk wel mogelijk in schemataal een basisovertuigingsgroep aan te kaarten. In de CGT-groep (Van der Plas & Zedlitz) ligt het accent op de taak, maar ook in de CGT-groep gelden groepsdynamische principes. De cohesie wordt bevorderd door de structuur (p. 138). Uitgebreid wordt de verbinding tussen de groepsfasen en de CGT-principes voor het voetlicht gebracht. Het is een fraai voorbeeld van hoe de dubbele referentiekaders elkaar beïnvloeden. De CGT-groepsessie bestaat uit een sessie groepsschematherapie (eerste uur) en een sessie CGT (tweede uur). Het CGT-deel lijkt een vorm van individuele therapie te zijn, waarbij er bijvoorbeeld casusconceptualisaties worden besproken (p. 138 & p. 140). De auteurs van de vaardigheidstraining in de DGT (De Ruiter, Sinnaeve & Witteveen) zijn duidelijk: er wordt tijdens de training niet gereflecteerd op 'de groepsdynamiek'. Het gaat in de DGT-groep vooral om het bestuderen en oefenen van vaardigheden. Soms is er storend gedrag. De therapeuten zullen doen alsof het perfect normaal is, zodat er

geen tijd en energie aan verloren gaan. Eventueel wordt een deelnemer geïnstrueerd zich te houden aan de afspraken (p. 173). Het hoofdstuk eindigt met de prikkelende stelling dat de DGT-vaardigheidstraining een bijzonder effectieve vorm van groepstherapie is, net door dat niet te zijn (p.175). De zin komt niet onverwacht. Het zinnetje is een voorbeeld van DGT waarin logica en paradox vermengd zijn. Dit hoofdstuk over DGT vormt een tegenstem, een subgroep zou Agazarian (1997) zeggen, waardoor onenigheid over de mate van integratie van de dubbele referentiekaders naar voren kan komen. Zo is in deel 2 een heus groepsproces te vinden.

Wordt deze openleggende vorm van groepsanalyse in het wat voorzichtige Nederlandse klimaat over het hoofd gezien?

De besproken hoofdstukken zijn vormen van steunende groepstherapie. Ik ben benieuwd hoe een hoofdstuk uit zou pakken waarin *transference-focused* therapie (TFP) in de groep wordt toegepast (Kernberg, 2012, p. 31-55). TFP is per slot van rekening ook een van de big-zoveel evidence based individuele behandelingen voor persoonlijkheidsstoornissen en in de TFP-groep wordt met een dubbel referentiekader gewerkt. De individuele TFP-therapeuten gaan wellicht 'ook' groepen doen en dienen dan beslagen ten ijs te komen. De werkwijze van Kernberg ligt dicht aan tegen die van Bion en Ezriel en

Sutherland. De belangrijkste strategie bij TFP in groepen is de interpretatie van de basisovertuigingen. In de basisovertuigingsgroepen worden primitieve afweermechanismen geactiveerd. De TFP-groepstherapie richt zich op de sequentie van de groepsprocessen, bespreekt het onderliggende groepsconflict en hoe dit alle leden van de groep raakt. Ik vraag me af of deze openleggende vorm van groepsanalyse in het wat voorzichtige Nederlandse klimaat mogelijk over het hoofd gezien wordt.

Geschiedenis en wetenschap

Na deel 2 is voor beginnende groepsbehandelaren deel 1 interessant. De titel is 'Groepspsychotherapie: van pioniers tot wetenschappelijke evidentie'. Het laat zien uit welk een lange traditie de groepspsychotherapie ontstaan is, wat de praktijk is en het benadrukt nieuwe ontwikkelingen die wetenschappelijk onderzoek aandragen. Veel van de groepstherapeutische terminologie die in deel 2 aangestipt wordt, krijgt er een nadere introductie.

Het deel begint met een beknopte geschiedenis van de groepstherapie (Ter Haar & Verhagen). Het woord beknopt is goed gekozen. Het bevat slecht tien pagina's geschreven tekst. Het introduceert, geeft kernconcepten, toont ontwikkelingen aan. Het doet wat in de beperkte ruimte kan. Natuurlijk mist iemand die bekend is met de rijke achtergrond van deze geschiedenis veel. (Kleinigheidje: Foulkes had toen hij in Frankfurt woonde banden met de Frankfurter Schule (p. 180), maar wie weet dat Foulkes toen Fuchs heette (Berk 186, p. 130)?). Het hoofdstuk begint gelukkig met de geschiedenis van de geschiedschrijving over groepsthera-

pie. Bij die bronnen (met name bij de geschiedschrijving door Berk) kan de lezer terecht die meer wil. De reeks basale theorieën die de legering vormen van de klassieke groepstherapie komen in het hoofdstuk duidelijk aan bod.

In deel 1 is verder een hoofdstuk van Colijn te vinden. Hij licht toe hoe psychotherapie werkt. Zoals bekend benadrukt Colijn psychotherapie-integratie, een idee dat past in een leerboek dat werken met dubbele referentiekaders onder de aandacht brengt. Het combineren van verschillende referentiekaders ziet Colijn in de jaren tachtig van de vorige eeuw ontstaan. Toen was het revolutionair, nu is dat combineren dominant. MBT en SFT zijn zelf ontstaan uit verscheidene verklaringsmodellen. Het is zo gek nog niet wat de redacteurs van dit leerboek beogen, lijkt de boodschap, maar wellicht had een toespitsing op het werken met twee referentiekaders wat meer diepgang en focus aan dit hoofdstuk gegeven.

Er is altijd groepsdynamiek, werd in deel 2 gezegd. Wie daar meer van wil weten kan in het fraaie hoofdstuk van De Haas over groepsdynamische processen aan zijn trekken komen. Wat zijn die groepsprocessen? De belangrijkste zijn: taak en proces, interactie, hechting en groepscohesie, groepsontwikkeling, groepsnormen en sociale invloed, sociale rollen, status en diversiteit, beëindigingsprocessen, leiderschap en informeel leiderschap (p. 49/50). Al die processen worden uitgelegd. Het is informatief en verdiepend.

De visie van Yalom komt uitgebreid aan de orde in het hoofdstuk van Kelfkens over interpersoonlijke groepspsychotherapie. Zij heeft het over de transparantie van de therapeut. Die transparantie moet in dienst

staan van het therapeutisch proces en gericht zijn op de hier-en-nu-interactie in de groep. Het stimuleren van de hier-en-nu-interactie, waarbij emotionele nabijheid gezocht wordt én reflectie daarover nodig is, is een van de kernactiviteiten in deze groepen. Vervormde interpersoonlijke overtuigingen raken zo geactiveerd en geïntensiveerd en kunnen veranderen. De universele factoren van Yalom horen natuurlijk in zo'n hoofdstuk. Het voorstel om het epistemologisch vertrouwen aan de factoren toe te voegen wordt (nog) niet opgepakt.

De volgende twee hoofdstukken beschrijven de stand van zaken in onderzoek naar groepstherapie. Van der Stel concludeert in zijn hoofdstuk dat genoegzaam is aangetoond dat groepspsychotherapie effectief en efficiënt is en equivalent aan individuele therapie. Hoewel onderzoek naar de mechanismen van groepstherapie nog nauwelijks begonnen is, toont hij in zijn fraaie hoofdstuk wel aan welke stappen al wel zijn genomen. Van den Heuvel beschrijft in haar hoofdstuk de opzet van onderzoek naar groepstherapie. Het is een veelbelovende aanpak, dicht bij de dagelijkse praktijk, maar het is nog wachten op de resultaten. Hoofdstuk 7 over de groepstherapeutische setting (Ter Haar & Verhagen) waarin veel over de organisatie, de regels en de werkwijze van het doen van groepen aan de orde komt, is voor therapeuten die 'ook' groepen gaan doen een must.

Setting, diversiteit, opleiding en innovatie

Dan zijn er nog twee delen over. Daar wil ik kort over zijn. Deel 3 gaat over setting en diversiteit. De klassieke ambulante psychodynamische groepstherapie (Ter Haar & El

Boushy), de klinische psychotherapie en het therapeutisch milieu (Pol & Franken), online psychodynamische groepstherapie (Steures & Van der Boom) en groepstherapie in een cultuurdiverse omgeving (Van Hest & Vitale) passeren de revue. De eerste twee hoofdstukken brengen de groepstherapeut op de hoogte van de stand van zaken bij deze klassieke vormen van groepstherapie.

Er zullen de nodige strubbelingen gaan ontstaan over wie waarvoor mag opleiden

Online groepstherapie heeft als voordeel dat mensen overal kunnen inloggen. Het hoofdstuk biedt praktische tips aan behandelaren die ermee werken. Zo wordt bijvoorbeeld het creëren van een digitale wachtruimte geadviseerd om het informele contact tussen groepsleden die dat willen te bevorderen. Verhelderend is de aandacht voor verschillen tussen lijfelijke aanwezigheid en het online contact. Het is een kersverse vorm van groepstherapie die in de coronatijd ineens van de grond kwam. Mogelijk is online therapie een blijvertje dat nog wel de nodige ontwikkeling zal doormaken.

Cultuursensitiviteit wordt in toenemende mate als basishouding onderkend in de GGZ. De APA heeft bijvoorbeeld in 2021 excuses aangeboden vanwege het witte vooroordeel in veel van de gangbare psychologische theorieën. In het hoofdstuk wordt een groep beschreven van mensen met een diverse culturele achtergrond. Een kleine *melting pot*. Ik heb de indruk dat op dit moment

vooral cultuur-sensitieve groepsbehandelingen worden gegeven aan mensen met een overeenkomstige culturele niet-Nederlandse achtergrond (vluchtelingen met een trauma bij Arq bijvoorbeeld). Een vignet over vluchtelingen complementeert het hoofdstuk over cultuur-sensitiviteit.

Het boek sluit af met het kortste deel, over opleiding en innovatie. Daemen schrijft over de opleidingen van de NVGP. Voor behandelaren die 'ook' groepen doen is er de basisopleiding tot groepstherapeut-NVGP. Die opleiding is aan te raden voor wie is gaan begrijpen dat de behandeling in een groep niet even naast een individuele aanpak gedaan kan worden. Op grond van de aanname van het leerboek over de dubbele referentiekaders is te verwachten dat er de nodige strubbelingen gaan ontstaan over wie waarvoor mag opleiden. De verenigingen voor de specifieke referentiekaders zullen zelf ook groepsdynamische cursussen willen gaan ontwikkelen. Zou het wat zijn als de NVGP criteria ontwikkelt om cursussen groepsdynamica die bij deze verenigingen gegeven gaan worden te erkennen? De NVGP erkent nu ook al cursussen die in de P-opleidingen gegeven worden.

Het laatste hoofdstuk is een compilatie en ordening van groepen die in de loop van tijd in het tijdschrift *Groepen* gepresenteerd zijn onder de rubriek 'Dit is mijn groep'. Het zijn innovatieve en creatieve ideeën. Je proeft er de vitaliteit van de NVGP uit.

De twee mooiste hoofdstukken en een vignet

Twee hoofdstukken heb ik nog niet genoemd. Die heb ik tot het laatst bewaard omdat ik ze het mooiste vind. Het zijn allebei buiten-

beentjes in het dominante discours van de ggz waarin de meeste hoofdstukken geschreven zijn. Het past in de traditie van de groepstherapie om buiten de kaders te treden. Tom Berk had daar volgens mij altijd oog voor in zijn publicaties over groepspsychotherapie.

Het eerste is het hoofdstuk van Schruijer over de multi-organisationale groepsdynamiek. Het gaat over de ingewikkeldheid van samenwerking over organisatiegrenzen heen. Dit soort initiatieven tref je ook in de ggz. Je vindt in dit hoofdstuk geen oneliners als een win-win-situatie. Schruijer heeft oog voor de spanningen die optreden, ook al wordt in aanvang samenwerkingsretoriek gebezigd. Ze ziet deelnemers zo worden meegesleurd in de samenwerkingsdynamiek (met onder meer zondebokvorming en uitsluiting van partijen, zichzelf opblazen, de ander dwingen en onder druk zetten, winlose-gedrag, behalve *playing hard to get* ook overmatig afhankelijkheidsgedrag, conflictvermijding en collusie, verloochening van de realiteit en vluchten in fantasie) dat ze verzuimen reflectieve opmerkingen te maken of procesinterventies te plegen (p. 241/2). Schruijer merkt op dat interorganisationale samenwerking altijd start vanuit ondergeorganiseerdheid. Bovendien zijn de opgaven waaraan gewerkt wordt over het algemeen complex of zelfs '*wicked*'. Het is een heerlijk hoofdstuk waarin me de schellen van de ogen vielen nadat ik veel samenwerkingsinitiatieven heb zien mislukken of waarin samenwerking opgelegd werd en de niet-opgeloste conflicten nog jarenlang doorzeurden. Het geeft erkenning en handvatten aan wie voor deze complexe samenwerkingstaak staat. Goed te lezen dat de toepassing van groepsdynamische principes

hierin behulpzaam zijn. Ik hoop meer van haar werk te vernemen. Mocht het binnen de NVGP komen tot afwegingen om in toekomst samen te werken met specifieke verenigingen voor de opleiding tot groepsdynamica, dan is het handig om dit hoofdstuk als bagage mee te nemen.

Het laatste hoofdstuk dat ik wil noemen is dat van Schlapobersky. De titel is 'Een stem vinden, getuigen zijn en uit de schaduw treden'. Hij noemt dit de drie de basisprincipes van groepspsychotherapie. De taal is wars van strikte technisch-theoretische formuleringen, hoewel die kennis natuurlijk wel aanwezig is, met name over het werk van Foulkes. Groepstherapie wordt vergeleken met de soort uitwisseling die plaatsvindt tussen mensen aan de eettafel of bij de open haard (p. 181). 'Gaan zitten en praten, de basisprincipes toepassen, dat gaat zo snel, en zo goed', zegt hij elders (Verhagen, 2018, p. 9).

Hij waaiert in zijn betoog breeduit. Hij begint met een hommage aan Erasmus. 'Zijn oorspronkelijke toewijding aan het begrijpen van innerlijke ervaring, duidelijk spraakgebruik, een gemeenschappelijke taal en wantrouwen tegen formalisme, levert mij nu de waarden waar ik vanuit wil gaan als ik schrijf over groepstherapie.' Hij eindigt met zijn ervaring bij het ineensstorten het apartheidregime in Zuid-Afrika. Tussen dat begin en einde ontvouwt hij zijn visie op groepstherapie. Ik verklap niet alles. Laat u verassen bij het lezen van dit prachtige hoofdstuk. Nou, één ding dan. Waar de redacteurs het in hun inleiding (p. 9) opmerkelijk vinden dat er zo weinig over de groep als een cirkel is gereflecteerd, spreekt hij bijna achteloos over de groep als een cirkel (p. 183).

Ik vraag me af wat dit hoofdstuk in deel 2 doet. Is er sprake van een dubbel referentiekader? Het lijkt meer een soort vernieuwing van het oude getrouwe gedachtegoed van de groepstherapie. Maar ik kan ermee leven dat wat echt origineel is, altijd moeilijk te plaatsen is.

Een hoofdstuk over psychodrama in het leerboek was passend geweest

Eén vignet ving mijn bijzondere aandacht. Het gaat over groepen in romans en andere literatuur (p.249). In het vignet worden enkele romans genoemd waarin groepen en groepsprocessen een rol spelen. Ik ging overwegen welke roman ik zou noemen. Ik dacht aan *De huilende molenaar* van Paasilinna. De auteur illustreert de gang van een zondebok en de rol van de omgeving (destructief en steunend) daarin.

Wat mist

Er ontbreekt natuurlijk nog genoeg, beseffen de redacteurs (p. 11). En inderdaad, het kan niet anders dan dat in zo'n kernachtig boek een en ander mist.

Moreno wordt op pagina 20 genoemd. Er wordt over hem gezegd dat het jammer is dat de groepspsychotherapie in de beginperiode niet meer van zijn creatieve ideeën heeft kunnen profiteren. Die misser wordt in het leerboek niet goedgemaakt. Waar nu veel wordt geëxperimenteerd met experimentiële technieken in groepen, zouden de op-

vattingen van Moreno en zijn opvolgers een kader kunnen bieden. Hoewel het tijdschrift *Groepen* recent aandacht aan het werk van Moreno besteedde (Millet, 2023), was een hoofdstuk over psychodrama in het leerboek passend geweest.

Verspreid over de hoofdstukken wordt wat gezegd over ethische richtlijnen voor groepstherapie. Maar dat onderwerp wordt niet uitgediept. Ethische richtlijnen zijn belangrijk. Bijvoorbeeld omdat de startende deelnemers in de bijzondere situatie terecht komen dat ze vreemden van elkaar zijn. Welke regels zijn nodig om een sociaal veilig klimaat te creëren? Wat zijn daarin dilemma's? Daar zou zeker een hoofdstuk mee gevuld kunnen worden. Wie zich in ethische richtlijnen voor groepspsychotherapie wil verdiepen kan terecht bij Brabender en MacNair-Semands (2022), een uitgave onder auspiciën van de AGPA.

Mogelijk is het een persoonlijke voorkeur, maar ik mis aandacht voor het werk van de al eerder genoemde Agazarian (1997). Zij introduceerde het concept van subgroepen in de groep. Door expliciet op zoek te gaan naar de onuitgesproken tegenstem van de subgroep houdt de groepstherapeut oog voor wat niet genoemd en afgesplitst in de groep leeft. Door niet te vermijden komt in eerste instantie een conflict boven tafel, maar dat helpt tegelijk bij de differentiatie en integratie van verschillen. Ik heb in alle groepen veel aan haar ideeën gehad, maar speciaal in het werken met groepen waarin culturele verschillen een rol spelen. Ten slotte viel me op dat de index niet compleet is. Tom Berk bijvoorbeeld wordt veel genoemd, maar in de index zijn er maar twee referenties bij zijn naam te vinden.

Afwegingen

De klassieke groepstherapie is ontstaan uit een lange geschiedenis van diverse invloeden. Er is geen goud van de groepstherapie, er is een legering van meerdere creatieve en soms tegenstrijdige ideeën. In het nieuwe leerboek wordt daar een nieuw idee aan toegevoegd: het werken met dubbele referentiekaders.

We zagen bij de bespreking van de DGT dat niet elk specifiek referentiekader onderschrijft dat kennis van groepsdynamica nodig is voor het werken met groepen. Andersom zal binnen de NVGP niet iedereen het idee van de dubbele referentiekaders onderschrijven. Sommigen zullen wijzen op de mogelijkheid van verwatering van de krachtige principes en werking van de klassieke groepstherapie, alsof je met een klein beetje kennis 'ook' groepen kunt doen. Uitverkoop zullen ze het vinden. In het handboek wordt niet expliciet geanticipeerd en gereflecteerd op die tegenstemmen. Dat is wel nodig en wellicht in de toekomst in dit tijdschrift te verwachten.

De richting die het handboek voorstaat brengt de groepstherapie bij de tijd en bij wat in de praktijk gebeurt. Het leerboek vormt een impuls om groepspsychotherapie vakkundig toe te passen. Karterud (2015) zegt dat door de kennis van MBT toe te voegen aan zijn klassieke opleiding in groepstherapie, zijn groepsbehandelingen geïtaliseerd zijn. Ik verwacht dat het handboek nieuw leven brengt in het werken met groepen. Het leerboek zal enerzijds individuele behandelaren over de drempel helpen om zich te verdiepen in de groepsdynamica en anderzijds uitdagen om geïkete concepten vanuit een ander kader te bezien. Ik denk dus dat de groepstherapie door het leerboek geïtaliseerd wordt.

Ik wil afsluiten met de laatste zin uit het betoog van Schlapoberski. Het is een hartenkreet over de bevrijdende werking van groepstherapie. 'De beweging waar wij als therapeuten getuige van zijn, is er een die ons kan losmaken van toxische banden en een die helende relaties op basis van nieuwe en andere voorwaarden mogelijk maakt' (p.190).

Arthur Hegger (athegger@gmail.com) is gepensioneerd klinisch psycholoog en groepspsychotherapeut, maar her en der nog actief in het vak.

Refereren aan:

.....
Hegger, A. (2023). Een vitaliserend nieuw leerboek. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 18(4), p. 55-64.

Literatuur

.....
Agazarian, Y.M. (1997). *Systems-centered therapy for groups*. New York: Guilford Press.

Berk, T.J.C. (2005). *Leerboek groepstherapie*. Utrecht: de Tijdstroom.

Bion, W.R. (1961). *Experiences in groups and other papers*. New York: Basic Books.

Brabender, V. & MacNair-Semands, R. (2022). *The ethics of group psychotherapy*. Londen: Routledge.

Claassen, M. (2016). Mentaliseren en schematherapie in een groep. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie* (11)2, p. 62-68.

Farrell, J.M., Reiss, N. & Shaw I.A. (2015). *Schematherapie in de klinische praktijk*. Amsterdam: Nieuwezijds.

Karterud, S. (2015). *Mentalization-based group therapy (MBT-G)*. Oxford: Oxford University Press.

Kernberg, O. (2012). *The inseparable nature of love and aggression. Clinical and theoretical perspectives*. Arlington: American Psychiatric Publishing.

Koks, R. (2017). Overwegingen bij een belangrijk boek. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie* (12)1, p. 62-68.

Millet, C. (2023). De protagonist als schepper van zijn eigen universum. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie* (18)2, p. 67-76.

Verhagen, P. (2018). Interview. Een milde man met een bewogen geschiedenis. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie* (13)3, p. 7-12.

.....